

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

Cím: *Budapest utcanevei*

Forrás: *Magyarország*

Bp. 1931. *IV.* 27.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. fiz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

F25.092.1

Hely

Idő

"1931"

Személy

Budapest utcanevei

A Közmunkák Tanácsa — mint megirtuk — utcát nevezett el Görgey Arthurról, Leiningen és Pöhltenberg tábornokokról, a 48-as harcok legendás főkapitányairól. Igaz, hogy az elnevezésnél nem éppen azokat az utcákat vették számításba, amelyeknek vidéke a honvédezek harcainak közvetlen tanuja volt, azonban mindenesetre régi mulasztást pótol a Közmunkák Tanácsa. Ezzel kapcsolatban érdekes ismertetni azt a figyelemreméltó tanulmányt, amelyet a *Városi Szemle* egyik legutóbbi számában írt Gallina Frigyes dr. fővárosi tanácsnok „*Budapest utcanevei*” címmel. Gallina Frigyes ebben a cikkben a fővárosi utcáknak elnevezésével foglalkozik s rámutat arra, hogy ezek az elnevezések mennyire nem felelnek meg annak a célnak, amelyet szolgálniuk kellene. Az utcai névtáblák tömegének — írja — óriási emlékalbumnak, hatalmas élő lexikonnak kellene lennie, melyek a legkülönbözőbb dolgokra emlékeztetnek bennünket s az lenne a rendeltetésük, hogy beszéljenek a múltról, elmondják a jelent és intelmet adjanak a jövőre. A főváros utcáinak elnevezésében ebből semmit, illetve nagyon keveset találunk. Így elsősorban ki-irtják azokat az elnevezéseket, amelyek Budapestnek, illetve akkor még Budának és Pestnek régi emlékeire vonatkoznak s ezeket olyanokkal pótolják, amelyek sem a város, sem pedig a nemzet történelmével nincsenek semmi összefüggésben sem. *Schmall* Lajos 1906-ban megjelent könyvére utalva, meg-

állapítja cikkében Gallina Frigyes, hogy Budapest utcáinak és tereinek elnevezésére nézve négy korszakot lehet megkülönböztetni: 1. a török uralom előtti idő; 2. a török uralomtól Buda visszavivásáig terjedő időszak; 3. Buda visszavivásától a testvérvárosok egyesítéséig és végül 4. a testvérvárosok egyesítésétől a jövőre korszakig.

Az utcák átkeresztelése akkor kezdődött meg, mikor a két testvérvárost egyesítették.

Ekkor hivatalnokok végezték ezt a munkát, mégpedig teljesen rapszodikusan s ennek a rapszodikus munkának maradványa a *Koronaherceg-utca*, a *Redltanoda-utca* és a *Rakpart* elnevezés. Számátalan rossz elnevezést csináltak ebben az időben olyanképpen is, hogy az utcának az akkori német nevét egyszerűen lefordították magyarra. A *Báldány-utca* például hajdan *Gödl-ut* volt, melyet a németek *Gödergassenak*, később helytelen kiejtés révén *Göttergassenak* neveztek s ezt meglehetősen szabadon visszafordítva *Báldány-utcának* keresztelték a névadást végző hivatalnokok. A *Karpsenstein-utca* egy „*Zum Karpsen*” nevezetű, kőbe faragott halcimerből született meg, nem pedig *Karpsenstein* János Kristóf helyettes bírónak nevéből.

Érdekes a *Krisztina-tér* eredete is. *Krisztina-térnek* eredetileg a Déliavasut mellett lévő terezt nevezték, később azonban megvonták ettől a helytől a tér elnevezés jogosultságát s a névtáblákat egyszerűen átvitték a mai *Krisztina-térre*, amelyet akkoriban *Templom-térnek* neveztek. Igen szép régi, ma már eltűnt utcaneveket hoz fel cikkében Gallina

Frigyes, milyenek: a *Kaldessütő-utca*, az *Irgalmasok-utcája*, a *Gránátos-utca*, a *Himvarró-utca*, a *Barátok-utcája*, a *Türedelem-utca*, a *Barátok-tere*, *Kristóf-tér*, *Hatvani-kapu*, *Kecskeméti-kapu*, *Plebánia-tér*, *Városház-tér* stb. Ezek ma már mind eltűntek. De ha már ezeket a patinás, kedves városrészeket lebontattuk, legalább a nevüket kellene visszahozni a házak falaira. Hisz a régi terek és utcák elnevezését féltve őrzi minden, tradíciójára sokat adó európai város. Páris, Bécs, Róma, München, mind ragaszkodnak a régi századokra visszatekintő utcaneveikhez és nem hajlandók azokat ujjakkal föleserélni. Így például nekünk is okvetlenül vissza kellene hozni a *Gránátos-utcát*, a *Barátok-utcáját* a mai *Redltanoda-utca* helyett, a *Vizikapu-utcát* a *Sörház-utca* helyett, a *Türedelem-utcát*, a *Budai kapu-utcát*, a *Pálos bástya-utcát*, a *Kolostor-utcát*, a *Delizsánc-utcát* a

Bizánci-utcát, a *Feketemedve-utcát*, a *Víz-utcát*, a *Tabáni-utcát*, a *Bécsi posta-utcát* és mindazokat az elnevezéseket, amelyek a gyönyörű város régi koraira emlékeztetnek. Milyen bájos, rokokósan hangzó név például a *Dáma-utca*, — írja Gallina Frigyes — mennyivel szebb a mai, semmitmondó *Anna-utcánál*! És mennyivel szebb a szürke *Fő-utca*, mint a volt *Mindszentek-utcája*? Vagy miért kellett eldobni a szép *Bizánci-utca* nevet, mely az egyetlen volt a török időkből?

A Közmunkatanácshoz 1870-ben került az utcaelnevezések joga s felállították azt a helyes elvet, hogy az utcákat elsősorban olyan történelmi szerepet játszó férfiak nevével kell

elnevezni, akik a nagyközönség előtt ismeretesek. Azonban semmiképpen se lehet mondanunk, hogy ezt az elvet valami tökéletesen valószínűleg volna meg. Sok jelesünk nem kapott utcát s az elnevezők nem ügyeltek különösen arra, hogy az ugyanazon korok nevezetes emberei egy helyen kapjanak utcákat. Leghelyesebb lett volna, — írja Gallina Frigyes — ha egy-egy nagyobb utat, vagy pláne körutat egy-egy uralkodóházzal neveztek volna el s ezekbe az utakba torkoltak volna azok az utcák, amelyek az e korokban élő kiváló férfiak neveit viselik. Mindennek azonban nyomát sem lehet találni.

Nincs utcája *Nagy Lajos* királyunknak, nincs *Árpád* fejedelemnek, nincs *Könyves Kálmánnak*, *Mátyás királynak*, *Szilágyi Erzsébetnek*, *Hunyady Lászlónak*, *Losonczy Istvánnak*, *Zrínyi Ilonának*, nem kapott utcát *Sapoyai Jenő* herceg és még sokan mások. De ezek a nevek csak a történelemből való! Irodalmi és kulturnagyságainkkal is meglehetősen mostohán bánt el a Közmunkák Tanácsa. Nem kapott utcát *Amadé László*, *Apáczay Csery János*, *Janus Pannonius*, *Károlyi Gáspár*, *Kriza János*, *Mélius Juhász Péter*, *Pálóczy Horváth Ádám*, *Szenczy Molnár Albert*, *Eötvös Lóránd báró*, *Vajda János*, *Verseyhy Ferenc*, *Gárdonyi Géza*, *Iringi János*, *Ferenczy István*,

az első magyar szobrászművész és még igen sokan mások. Ugyancsak kifogásolni kell, hogy a tizenhárom aradi vértanuról szét-szórta, a város különböző pontjain neveztek el utcákat. Sokkal szebb lenne, ha például a Szabadság-térre torkoló utcákat, neveznék el ezekről a hősekről. Rengeteg történelmi vonatkozású név hiányzik az utcáinkról s helyette ilyen neveket olvashatunk: *Zaba* utca, *Borbolya*-utca, *Csalma*-utca (?), *Csiza* utca, *Szegfű*-utca, *Fecske*-utca és így tovább végig az egész növény- és állatanon, nem szólva a csinált rossz nevekről, mint *Oktagon*, *Körönd* stb.

Mindenképpen azon kellene tehát lennünk — írja Galina Frigyes —, hogy egyrészt visszahozzuk ezeket a régi neveket, másrészt pedig, ha már mindenáron új nevet akarunk adni az utcáknak, azokat ne a naptárból vagy a botanikából válasszunk ki, hanem a város vagy a nemzet történelméből. Meg kellene tennünk azonkívül, mint ahogy a külföldi városok is megteszik ezt, hogy idegen nemzetek nagy férfairól nevezünk el utcákat. Ezen az alapon aztán a várbeli *Színház*-utca nevet okvetlenül *Beethoven*-utcának kellene elkeresztelni s kellene, hogy legyen valahol ugyancsak a Várban egy *Brunswick Teréz*-utca is. Ugyancsak kellene teret vagy utcát elnevezni *Danteról*, *Michelangeloról*, *Goetheról*, *Shakespeareról* stb. is.

Körülbelül ezeket mondja Gallina Frigyes dr. mindenképpen megszívlelendő cikke. Tanulmánya végén fölveti azt az ajánlatot, hogy a legnemesebb férfiakról elnevezett utcákon a névtáblákon a név mellé az illető férfi domborművének képét is faragják ki. Így a székesfőváros utcáin nem sok áldozat árán valószínűs kis pantheon létesülne. S ezeket a kis domborműveket a sötétség beálltakor egy-egy elfedett villanylámpával kellene megvilágítani, jelképezvén ezzel, hogy a kegyelet örökmécsese ég a nemzet szívében nagy férfiai iránt,